

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА
ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

ВАКОЛЯ З. М., КУХТА М.І.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ З КУРСУ
«Державні стандарти і якість вищої освіти»**

УЖГОРОД – 2021

УДК 378 (076)

В-14

Ваколя З.М., Кухта М.І. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи студентів з курсу «Державні стандарти і якість вищої освіти». Ужгород, 2021. 17 с.

Методичні рекомендації з курсу «Державні стандарти і якість вищої освіти» укладені відповідно до робочої навчальної програми та мети вивчення дисципліни студентам закладів вищої освіти галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Придатні для використання в освітньому менеджменті керівниками навчальних закладів і структурних підрозділів різних рівнів.

Рецензенти:

Товканець Ганна Василівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Мукачівського державного університету;

Повідайчик Оксана Степанівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи Ужгородського національного університету

Рекомендовано до друку
науково-методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 8 від 01 липня 2021 р.)

© Ваколя З.М., Кухта М.І.
Ужгородський національний університет, 2021

ЗМІСТ

Модуль 1. Законодавчо-нормативні засади розвитку вищої освіти

Тема 1. Нормативно-правове регулювання розвитку вищої освіти в Україні.

Тема 2. Державні стандарти вищої освіти.

Тема 3. Галузеві стандарти вищої освіти.

Модуль 2. Організація педагогічного процесу з підготовки фахівців

Тема 4. Зміст професійної підготовки.

Тема 5. Навчально-методичний комплекс дисципліни.

Тема 6. Компетентнісна модель професійної підготовки фахівців.

Тема 7. Якість освіти і засоби діагностики навчальних досягнень студентів

Індивідуальні науково-дослідницькі завдання (індивідуальні проєкти)

Додаток А. Науковий тезаурус дисципліни

Модуль 1. Законодавчо-нормативні засади розвитку вищої освіти

Тема 1. Нормативно-правове регулювання розвитку вищої освіти в Україні

Питання для обговорення

1. Закон України «Про вищу освіту» /основні статті й положення/: перманентність, ступеневий характер освіти, спеціальності підготовки фахівців.
2. Структура системи вищої освіти в Україні.
3. Освітні ступені підготовки фахівців.
4. Система вищої освіти в Україні і Болонський процес.

Завдання для самостійної роботи

- Аналіз нормативних документів, що визначають зміст вищої освіти в Україні.
- Уніфікація державних стандартів вищої освіти України в системі Болонського процесу.

Індивідуальне проблемне завдання

Конкурентоздатність фахівців на європейському й світовому ринках праці.

Рекомендована література

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Вища освіта в Україні і Болонський процес. / С.М. Гончаров та ін. Рівне, 2005. 141 с.
3. Вища освіта і Болонський процес. Педагогіка вищої школи / Н.Б. Булгакова. К.: НАУ-друк, 2009. 84 с.

Тема 2. Державні стандарти вищої освіти

Питання для обговорення

1. Суть і структура державного стандарту вищої освіти.

2. Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти за відповідними освітніми ступенями.

Завдання для самостійної роботи

- Вимоги до професійної підготовки фахівців з урахуванням суспільного поділу праці.
- Вимоги до рівня сформованості в особи соціальних і громадянських якостей з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності.

Індивідуальне проблемне завдання

Державні стандарти вищої освіти спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 012 Дошкільна освіта.

Рекомендована література

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Класифікатор професій ДК 003:2010 : Національний класифікатор України . URL: https://hrliga.com/index.php?module=norm_base&op=view&id=433
3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2020 року № 572. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>
4. Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти Наказ № 593 від 28.05.2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

Тема 3. Галузеві стандарти вищої освіти

Питання для обговорення

1. Галузеві стандарти вищої освіти як система нормативних і навчально-методичних документів, що визначають вимоги до професійної підготовки фахівців.
2. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр».
3. Овітньо-професійні програми підготовки (ОПП) як стандарти нормативних термінів і нормативних частин змісту професійної підготовки фахівців.
4. Освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників закладів вищої освіти (ОКХ) як стандарти цілей і завдань вищої освіти та професійної підготовки відповідно до галузі діяльності.

Завдання для самостійної роботи

- Регулювання змісту, обсягу та рівня освіти й професійної підготовки фахівців спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 012 Дошкільна освіта, відповідно до галузевих стандартів у сфері вищої освіти.

Індивідуальне проблемне завдання

Специфіка галузевих стандартів у сфері вищої освіти.

Рекомендована література

1. Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти Наказ № 593 від 28.05.2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2020 року № 572. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>

3. Про перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Постанова КМУ від 07.07.2021 р. № 762). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>

4. Класифікатор професій ДК 003:2010 : Національний класифікатор України . URL: https://hrliga.com/index.php?module=norm_base&op=view&id=433

5. Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста (Постанова КМУ від 20.06.2007 р. № 839). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/839-2007-%D0%BF#Text>

6. Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (Постанова КМУ від 13.12.2006 р. № 1719).

7. Про перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Постанова КМУ від 07.07.2021 р. № 762). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>

Модуль 2. Організація педагогічного процесу підготовки фахівців

Тема 4. Зміст професійної підготовки

Питання для обговорення

- 1.Зміст навчання. Нормативна й вибіркова частини змісту навчання.
- 2.Навчальний план як основний нормативний документ організації навчального процесу. Структура навчального плану.
- 3.Індивідуальний навчальний план студента. Принципи формування індивідуального навчального плану та його структура.

Завдання для самостійної роботи

- Проаналізувати навчальні плани підготовки студентів ОС «Магістр» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 012 Дошкільна освіта.

Індивідуальне проблемне завдання

Висловити власне розуміння узагальненого об'єкта професійної педагогічної діяльності – освітні системи навчання та виховання.

Рекомендована література

1. Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти Наказ № 593 від 28.05.2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2020 року № 572. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>
3. Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35231>
4. Освітньо-професійна програма «Організація дошкільної освіти» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35230>
5. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35235>
6. Положення про індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/26843>
7. Положення про організацію освітнього процесу

в Державному вищому навчального закладу «Ужгородський національний університет» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>

8. Положення про індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/26843>

9. Концепція національного виховання студентської молоді / Додаток до рішення колегії МОН від 25 червня 2009 р. (www.mon.gov.ua)

Тема 5. Навчально-методичний комплекс дисципліни

Питання для обговорення

1. Структура навчально-методичного комплексу дисципліни:
 - а) робоча навчальна програма дисципліни;
 - б) підручники, посібники, опорні конспекти лекцій, методичні вказівки до вивчення курсу та виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи студента;
 - в) методичні вказівки до проведення практичних, семінарських, лабораторних занять, самостійної роботи студентів; виконання індивідуальних завдань; виконання курсової роботи (проєкту) з дисципліни;
 - г) критерії оцінювання навчальних досягнень студентів;
 - д) комплекти контрольних завдань;
 - е) екзаменаційні білети або комплект завдань для семестрового контролю.
2. Розробка й затвердження робочої навчальної програми обов'язкової/вибіркової компоненти освітньої програми (дисципліни).

Завдання для самостійної роботи

Розробка окремих складових НМК (на вибір) з обраної дисципліни.

Індивідуальне проблемне завдання

Креативний підхід викладача до розробки робочої навчальної програми.

Рекомендована література

1. Автомонов П.П. Дидактика вищої школи : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. : Київ. ун-т, 2008. 367 с.
2. Методичні рекомендації з розроблення робочих програм навчальних дисциплін. Затверджено та уведено в дію наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 63/01-04 від 25 жовтня 2019 р. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/21495>
3. Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчального закладу «Ужгородський національний університет» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>
4. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах : наказ МОН від 13.11.2014 р. №1310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1485-14#Text>

Тема 6. Компетентнісна модель професійної підготовки фахівців.

Питання для обговорення

1. Компетентнісний підхід в освіті. Історія проблеми.
2. Суть базових понять: компетентність і компетенція.
3. Компетентнісна модель підготовки фахівців у вищій школі в контексті вимог державного стандарту.
4. Компетентності магістрів спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 012 Дошкільна освіта.

Завдання для самостійної роботи

- Проаналізувати систему компетентностей магістрів у освітніх програмах спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки та 012 Дошкільна освіта.

Індивідуальне проблемне завдання

Виходячи зі специфіки професійної педагогічної діяльності, прокоментуйте співвідношення професійних і особистісних компетентностей шкільного вчителя й викладача вищої школи.

Рекомендована література

1. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 27–33.
2. Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти Наказ № 593 від 28.05.2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2020 року № 572. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>
4. Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35231>
5. Освітньо-професійна програма «Організація дошкільної освіти» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35230>
6. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта» URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35235>
7. Педагогіка вищої школи : курс лекцій. К.: КПІ, 2007.
8. Педагогіка вищої школи : вступ до спеціальності : навч. посіб. / Гура О.І. К.: Центр навч. літ., 2005. 224 с.
9. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / В.В.Кудіна, М.І.Соловей, Є.С.Спіцин. 2-ге вид., доповн. і переробл.К.: Ленвіт, 2007. 194 с.

Тема 7. Якість освіти і засоби діагностики навчальних досягнень студентів

Питання для обговорення

1. Якість професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Критерії якості вищої освіти.
2. Поняття діагностики знань та умінь. Аналіз структурних компонентів.
3. Види контролю результатів навчальної діяльності студентів /поточний і підсумковий контроль/.
4. Засоби діагностики якості вищої освіти (ЗД) /форми, методи/. Шкала ЕКТС оцінювання знань, умінь, навичок студентів.
5. Модульно-рейтингова система оцінювання. Тестування в системі діагностики знань та умінь студентів вищих закладів освіти.

Завдання для самостійної роботи

- Переваги й недоліки тестового контролю навчальних досягнень студентів.

Індивідуальне проблемне завдання

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЕКТС) в контексті забезпечення мобільності сучасного студента.

Рекомендована література

1. Вища освіта в Україні і Болонський процес: / С.М. Гончаров та ін. Рівне, 2005. 141 с.
2. Вища освіта і Болонський процес. Педагогіка вищої школи / Н.Б.Булгакова. К.: НАУ-друк, 2009. 84 с.
3. Кремень В.Г. Якісна освіта: сучасні вимоги. *Педагогіка і психологія*. 2006. № 4. С. 5–7.
4. Ляшенко О.І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. *Педагогіка і психологія*. 2005. № 1. С. 5–12.
5. Про впровадження кредитно-модульної системи

організації навчального процесу : наказ МОН від 17.09.2014 р. №1050. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1050729-14#Text>

б. Положення про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/16074>

Індивідуальні науково-дослідницькі завдання (індивідуальні проєкти)

- 1.Формування самооцінки зі спеціальності (за вибором).
- 2.Розробка навчально-методичного комплексу дисципліни (за вибором).
- 3.Розробка робочої навчальної програми дисципліни (за вибором).
- 4.Розробка освітньої програми (за вибором спеціальності).
- 5.Складання навчального плану підготовки фахівців зі спеціальності (за вибором).
- 6.Формування індивідуального навчального плану студента.
- 7.Розробка структури залікового кредиту курсу (за вибором).
- 8.Розробка тестових завдань з курсу «Державні стандарти і якість вищої освіти»
- 9.Створення шкали оцінювання навчальної діяльності студента з курсу (за вибором).
- 10.Створення порівняльних схем навчальних планів загалом або за спеціальностями у ВНЗ різних країн Європи.
- 11.Створення порівняльних схем структур залікових кредитів і шкал оцінювання загалом або за спеціальностями у ЗВО різних країн Європи.
- 12.Створення порівняльних схем змістових модулів загалом або за спеціальностями у ЗВО різних країн Європи.
- 13.Вивчення діючих у Європі систем страхування якості освіти.
- 14.Аналіз діючих в Європі механізмів визнання еквівалентності документів про освіту.

Науковий тезаурус навчальної дисципліни

Акредитація – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу щодо відповідності стандарту вищої освіти й досягнення заявлених у програмі результатів навчання.

Атестація – встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією.

Галузеві стандарти вищої освіти є узагальненим нормативним змістом освіти та навчання за певними напрямками підготовки та спеціальностями, включають освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників ЗВО, освітньо-професійні програми їх підготовки, а також засоби діагностики якості вищої освіти випускників.

Галузь знань – основна предметна сфера освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти.

Засоби діагностики – документи, що затверджені в установленому порядку та призначені для контрольних заходів з визначення ступеня досягнення запланованого рівня сформованості компетентностей студента.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у вищому навчальному закладі.

Змістовий модуль – сукупність знань, умінь, цінностей, які забезпечують реалізацію певної компетентності.

Знання – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) й теоретичні (концептуальні, методологічні).

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики даного рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни – засоби навчання, в яких системно викладені основи знань з певної дисципліни на рівні сучасних досягнень науки і культури, опора для самоосвіти і самонавчання (підручники; навчальні посібники, навчально-наочні посібники, навчально-методичні посібники, хрестоматії, словники, енциклопедії, довідники тощо).

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій (НРК), що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, отриманий на основі твердження уповноваженого компетентного органу про досягнення особою компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами.

Компетентність/компетентності (за НРК) – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається в знаннях, розумінні, уміннях, цінностях, інших особистісних якостях.

Кредит європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин.

Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим

навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми.

Методичне забезпечення навчальної дисципліни – рекомендації до всіх видів навчальної діяльності студента, в тому числі вміщує інформацію щодо засобів та процедури контрольних заходів, їх форми та змісту, методів розв'язання завдань, джерел інформації тощо.

Модульний контроль – оцінювання ступеня досягнення студентом запланованого рівня сформованості компетентностей за видами навчальних занять.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Підсумковий контроль – комплексне оцінювання запланованого рівня сформованості дисциплінарних компетентностей.

Поточний контроль – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу під час проведення аудиторного навчального заняття (опитування студентів на лекціях, перевірка та прийом звітів з виконання лабораторних робіт, тестування тощо).

Робоча навчальна програма дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти, який розробляється і затверджується у порядку, визначеному Положенням про організацію освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Самостійна робота – діяльність студента з вивчення навчальних елементів та змістових модулів, опанування запланованих компетентностей, виконання індивідуальних завдань, підготовки до контрольних заходів.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

Стандарт освітньої діяльності – це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу й наукової установи.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.